

Jsme jen buňky v dračím těle

Psáno pro Britské listy 8.11.2009, nezveřejněno

Užíváme si ještě plnými doušky ekonomické krize, ale už optimisticky nasloucháme hlasům věštícím lepší časy. A proto přehlízíme informační hodnotu té performance, kterou žije mediální scéna už celé dva roky. Lidskému druhu vyslané unikátní poselství se pomalu a jistě stává další promarněnou šancí. Dalším stupněm na schodišti do pekla, kterému říkáme pokrok.

Ve své pýše nejsme schopni popsat a pochopit - natož pozitivně ovlivnit - realitu vlastní existence. Vnímáme příběh lidstva jako soubor popsatelných procesů s uchopitelnými příčinami a předvídatelnými následky. Lidské pospolitosti ale nejsou podobné složitým - nicméně poznatelným - strojům majícím volant a řídící páku. Jsou to živoucí superorganizmy. Vytvářejí se a přizpůsobují. Předvídají a plánují. Stárnou a umírají. A vůbec - mají spoustu práce a moc je nezajímá co si buňky jejich těl vymýšlejí.

Termit není inteligentní. Termití pospolitost ano. Dokáže budovat úžasně několikametrové stavby s komunikačními tunely a plantážemi hub. Hnízda, která jsou vybavená promyšleným větráním a je v nich udržována konstantní teplota a vlhkost. Za tento zázrak přírody může jev spontánní organizace. Každý prvek termitího superorganismu odpovídá na vnější podněty specifickou reakcí. Informaci o tom posílá ostatním a pozměněné poselství se k němu po čase vrací a zpětně ovlivňuje jeho chování. V živé síti příčin a následků se vytváří množství cyklických smyček vzájemného ovlivňování. Díky zpětnovazebným interakcím se samovolně formuje dynamická hierarchická struktura prvků v pospolitosti, vznikají pravidla určující informační a energetické toky a formuje se (snad) něco nehmotného, co můžeme nazvat vědomím celku.

Spontánně organizované celky živých organismů disponují novými překvapivými vlastnostmi. Díky vysoké proměnlivosti mohou reagovat na vnější podněty nejen změnou chování, ale i změnami struktury. Jejich reakce jsou tak v jistém smyslu analogické evolučním změnám. Mnohem podstatnější však je, že intelligence superorganismu (vztaženo na jeho tvořivé a adaptační schopnosti) je mnohonásobně vyšší než intelligence množství neinteragujících jedinců.

Lidem je tendence organizovat se do větších celků vlastní od nepaměti. Máme tlupy, rodiny, kmeny, armády, státy, říše. Také obchodní společnosti trefně zvané právnické osoby. Všechny vykazují některé vlastnosti superorganismů - nelze u nich odvodit vlastnosti celku z vlastností částí, mají cosi jako pud sebezáchovy či vlastní metabolismus. My sami o nich často mluvíme a uvažujeme v pojmech živých bytostí. Mlčky však předpokládáme, že každý takový celek má někde své lidské organizátory, vzniká a existuje podle jejich vůle a plánů. Tak nám velí pýcha pánů tvorstva.

Lidská společenství byla skutečně dlouho malá, s příliš přehledným množstvím zpětných vazeb, jejichž efektivní ovlivňování se nevymykalo vůli schopných jedinců. Možnosti spontánní organizace byly též limitované existencí pevných struktur - nábožensky podmíněných kast či dědičně vládnoucích rodů. Proto byl jev spontánní organizace v lidském sociálním prostoru dlouhou dobu přítomen jen okrajově.

Klima příznivé vzniku velkých samovolně organizovaných celků nastalo na obou březích severního Atlantiku v pozdním středověku. Nástup reformace obnažil v křesťanství od počátku latentně existující vědomí rovnosti lidských bytostí bez ohledu na původ a postavení. Fenomén nové kapitalistické ekonomiky přetavil majetek v moc. Dohromady to znamenalo masivní erozi

feudálních kastovních struktur.

Nová ekonomika se svými stále složitějšími a množujícími se zpětnými vazbami položila základy spontánních homeostatických struktur. Technická revoluce dodala zdroje fyzikální a chemické energie. Vytvořily se tepny k jejímu přenosu a jiné transportující hmotu – suroviny a zboží. Zdokonalil se systém přenosu informací a zvýšila jeho spolehlivost. A přetrvávající neschopnost jedinců orientovat se v novém, chaoticky se měnícím a nepřehledném světě, vedla k rezignaci na vědomou snahu ovlivňovat celek v jiném než lokálním měřítku. Povědomí lidí o jejich roli pouhých buněk v rodících se ekonomických dinosaurech s vlastní inteligencí a vůlí, bylo zapomenuto.

Hmota a energie proudí denně sítěmi v nekonečných drahách. Kolují tisíce tun surovin, polotovarů, hotových výrobků. Jedinci slouží za úplatu jiným jedincům. Tisíce špičkových mozků přemýšlejí jak oblafnout své bližní a dosáhnout na další kvanta výhod. Jiné mozky konstruují nové, lepší, výnosnější věci. Další bádají kam nasměřovat úsilí, aby to přineslo vyšší zisk. Energie jsou vrhány do nových projektů a investovány do nejistého příslibu budoucích výhod. Nové přístupy a struktury - nepřetržitě testovány konkurencí - ústí v revoluční trvalé změny, jsou zapomínány nebo končí katastrofami. Menší a větší ekonomické celky se vyvíjejí a přetvářejí. Soupeří o dosud neintegrovanou část populace i mezi sebou navzájem. Méně vyvinutí a méně schopní jedinci jsou pohlcováni těmi dokonalejšími. Až vznikne jediný celoplanetární a všemocný - SYSTÉM.

Lidský megaorganismus potřebuje ke své existenci – stejně jako jiní živí tvorové - energii. Produkuje hory potravin aby nás udržely při životě, vysáváme ze země naftu a uhlí abychom vyrobili elektrickou energii, která za nás bude pracovat a pohánět nespočet samohybů převážejících naše těla. Postavili jsme hráze řekám a stavíme nové i větru. Ne dosti na tom, musíme ve své netrpělivosti čerpat fotovoltaickou energii přímo ze slunečních paprsků.

Důležité je však pro nás i jiné agens, energii podobné tím, že jeho působení je schopno vyvolat reakci, změnu, pohyb. Říkejme mu energie ekonomická. Mohli bychom ji také nazvat energií práce, zisku či nadhodnoty, nebo energií konkurenčních výhod. Neboť vzniká z práce a procesních nebo strukturních výhod (lepší organizace, nižší cena). Ve své kinetické formě umožňuje získat téměř vše a už její vidina nutí lidské stroje k vyšším výkonům. V potenciální formě slouží třeba pro hodnocení výhodnosti budoucích projektů. Její kvanta - peníze – kolují Systémem ve fyzické i elektronické formě.

Vznik peněz je svázán s podnikáním a ziskem v několikastupňovém procesu. V první fázi dojde k výrobě hmotných nebo nehmotných (služby) statků. Reálný vznik ekonomických kvant však musí být potvrzen prodejem produktu a jeho užitím. Někdy se tak děje téměř okamžitě (u kadeřníka), v některých případech (poskytování hypotéčních úvěrů) může být období potvrzování značně dlouhé.

Je tu však ještě další věci působící reakci, změnu a pohyb. Mentální energie lidských myslí. Ve formě racionálních myšlenek přetvářející třeba výrobní technologie, ale ve formě revolučních idejí volající na barikády. Je to energie tužeb, snů a přání, ale také strachů, obav a nenávistí. Též ovšem energie víry a lásky. Energie nevypočitatelná a obávaná tak, že jí někteří odpírají právo na existenci.

Stejně tak jiní ve své pohodlnosti nechtějí přijmout myšlenku, že nežijeme uprostřed trochu hloupé a dobrodušné přírody, která si občas vyhodí z kopýtka, ale v podstatě je tu aby nám sloužila. Nepřipouští, že jsme hříčkou tvora jehož inteligenci a vůli nejsme schopni předvídat. Nepřipouští, že tomu bumbříčkovi vůbec nezáleží na osudu jednotlivé buňky, že má-li vůbec nějakou morálku, tak určitě jinou než je ta naše, lidská. Takovým lidem říkáme ekonomové a experti.

Máme co dělat s jinou, možná mnohem vyšší inteligencí, než je ta naše. Naznáme žádné jiné spontánně organizované celky jejichž prvky disponují vědomím, inteligencí a sebereflexí abychom mohli porovnávat. Nemůžeme nahlédnout do vědeckých knih abychom zahrnuli protivníky šrapnelů citací. Ale přece něco - máme tu to zatracované náboženství.

Existuje populární kreacionistická hypotéza o reinkarnaci nedokonalých duší, které znovu a znovu přicházejí na svět aby se polepšily. Trpí za chyby v minulých životech tak dlouho, až prohlédnou a promění se. Smyslem jejich existence přestane být moc, sláva, majetek. Stane se jím láska k bližním (duším). Takto proměněné duše mohou konečně opustit lidský svět a splynout s Bohem.

Podmínka lásky jako atributu bezkonfliktního spolubytí miliard Božích buněk není (jen) plodem Jeho dobrotivosti. Zdá se být nutností. Jen duše nekompromisně hořící láskou mohou v Boží lůně bezkonfliktně a dobrovolně spoluexistovat, s radostí spolupracovat a dále zvyšovat Jeho myšlenkovou kapacitu ke své věčné slávě. Jen duše hořící láskou se neporvou, nevytvoří klany a nezničí Boha, sebe i vesmír.

I my tady dole jsme všichni spojeni abychom přežili. Naše existence, životní úroveň naší rodiny, naše budoucnost - to vše je svázáno se Systémem pupeční šňůrou. On nám dává jídlo, oblečení a potěšení. On nám poskytuje ochranu a útočiště. Díky naší touze vyniknout a ovládat mu s radostí sloužíme až do roztrhání těla. Náš egoismus, naše sebestřednost, naše sobectví jsou lepidlem, které nahrazuje lásku. Kondicionovaná lidská masa je ideální svalovou hmotou. Je ovšem zřejmé, že od vyšší inteligence založené na takových principech nelze očekávat příliš slitování.

Dinosaur je totiž nemocný, bude se léčit a to bude bolet. Možnost čerpat bez omezení energie je pro jeho existenci - jako pro všechny spontánně organizované celky - klíčová. Nejsou to pevné konstrukce, dají se přirovnat spíše k složité světelné fontáně. Její nádherná existence je krutě závislá na tlaku vody v potrubí a příkonu osvětlení. Stačí malé občasný výpadky a kouzlo je pryč.

Omezenost planetárních zdrojů energie se tak už dnes (kdy zdaleka nemůžeme mluvit o nedostatku, jen o fluktuaci cen) stává zkouškou přežití lidského mraveniště. Nové zdroje energie jsou stále dražší, stále méně dostupné. Ubývají také možnosti tvorby ekonomické energie - procesní a strukturální výhody mizí stejně jako geografické rozdíly v ceně práce a materiálů a v dostupnosti zboží. Organizace dosahuje vrcholu dokonalosti.

Mizí i zdroje pozitivní mentální energie. Věda přináší stále méně objevů které mají šanci promítnout se do výrobních technologií a vlastností výrobků. Pokud se ještě takové bílé vrány (počítače) najdou, je aplikace nových technik limitována lidským faktorem. Všeobecný blahobyť zeslabuje motivaci jedinců oddat se plně Systému pro vidinu kariérního růstu. Naopak růst majetkových rozdílů, nejistota zaměstnání a obavy z budoucnosti živené médii jsou mohutné generátory negativní mentální energie plodící nespokojenost a závist, strach a obavy.

Nejvíce ze všeho ohrožuje dinosaura tvorba nepravé ekonomické energie. Peníze tisknou státní banky - teoreticky v tom případě, kdy je uzavřeno množství úspěšných výrobních cyklů a výkonnost ekonomiky stoupá. Ve skutečnosti bohužel státní banky tisknou odedávna peněz víc a jejich hodnota pak klesá. S inflací si dinosaur poradí a nevyhyne. Jeho druhová existence je ohrožena rakovinným bujením finančního kapitálu.

Je iluzí, že ekonomickou energii lze produkovat pouze s využitím rozdílů v energetických potenciálech některých komodit, jako jsou akcie podniků nebo dluhopisy či v poslední době oblíbené „collateral bonds“. Finanční operace tohoto

typu, provozované (ve srovnání s ještě nedávnou minulostí) v obrovském rozsahu, produkují vysoké virtuální zisky. Ty však nejsou skutečnými zdroji energie, nejsou dokonce ani zmíněnými poukázkami na peníze. Jsou založeny na deklaraci zisku jako rozdílu hodnot, jejichž smysluplné stanovení je problematické a libovolné.

Spekulace samotné jsou nesporně prospěšným vynálezem. Využívají periodické změny hodnot k predikci úspěšnosti jednotlivých produktů a - v případě emisí nových akcií - k jejich podpoře. Jejich existence jako jakýchsi „oken do budoucnosti“ srazila na kolena reálný socializmus, který nemohl tento prognostický jev ničím nahradit. Proces však nabyl v jednadvacátém století takového rozsahu a formy, že se stal akutním nebezpečím.

Namísto využívání přirozených pulsací spekulanti sami vytvářejí vlny a rozhoupávají loďku. Nové finanční deriváty bez vazby na reálnou ekonomiku generují obrovské množství čehosi, co je vydáváno za ekonomickou energii. Ta vstupuje do Systému, aby se teprve mnohem později ukázalo, že vlastně neexistuje. Naneštěstí banky nepůjčují tištěné peníze, pouze dávají příslib čerpání úvěru, aniž by měly tučné svazky bankovek uschovány ve svých sklepeních. Na tvorbu nových peněz tak nepotřebují ani tiskařskou barvu, ani papír. Jen několik úderů na klávesnici počítače. Rozdíl? Žádný není.

Imunitní reakci Systému, jeho snahu o likvidaci zhoubných aktivit finančního kapitálu, vyhodnocujeme - jak nám nabulíkovali sami pěstitelé nádorů - jako tak zvanou finanční krizi. Naše vlády se pak snaží ordinovat Systému „léky“. Nejšílenější z nich je „transfuze“ ekonomické energie nashromážděné ve státních pokladnách přímo do center zhoubného bujení. Naděje, že oslabený Systém bude schopen se s nemocí a našimi zásahy vypořádat bez použití drastických opatření, klesá k nule.

Krise - ta skutečná krize - klepe na dveře stále silněji. Její příchod bude signalizovat další vlna obranných reakcí Systému. Logicky se nabízí nevratná destrukce globálního finančního systému, definitivní ovládnutí nesystémových zásob ekonomické energie (daně), a konečně i snaha snížit celkový počet vyživovaných buněk. Příroda totiž na rozdíl od lidí nikdy nesází jen na rozvoj a růst. Její druhou - stejně přirozenou - tvář je omezování aktivity, zimní spánek, umírání. Humanisticky vychovaným jedincům připadají takové úvahy možná nepatřičné - ale ani oni přece nesmutní za miliony kožních buněk, které je denně bez života pouštějí.